

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 28 november 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisningen av utgifter under fjärde huvudtiteln vid mobilisering m. m.

(1:a avd.)

I en den 3 november 1939 dagtecknad proposition, nr 73, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna i propositionen angivna grunder för redovisningen vid mobilisering av de till fjärde huvudtiteln hänförliga utgifterna.

I förevarande proposition har framlagts förslag i fråga om de principer för redovisningen av utgifterna å riksstatens fjärde huvudtitel, som böra tillämpas vid mobilisering. Förslaget innebär, att de under fjärde huvudtiteln uppförda anslagen såsom allmän redovisningsgrund skola ersättas av ett mindre antal krigsredovisningstitlar enligt ett för samtliga försvarsgrenar enhetligt system. En sådan anordning med särskilda krigsredovisningstitlar förutsättes redan i gällande krigskassareglementen. I propositionen ha angivits de särskilda krigsredovisningstitlar, som böra ifrågakomma, varjämte förslag framlagts i fråga om den budgettekniska regleringen av utgifterna å krigsredovisningstitlarna. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot propositionens förslag till huvudgrunder för ifrågavarande redovisning.

Utskottet.

I samband med den här ovan behandlade frågan har utskottet till behandling upptagit en av riksdagens revisorer till utskottet gjord framställning (se bilaga), i vilken revisorerna med stöd av gjorda iakttagelser framfört vissa synpunkter på frågan om kontrollen över användningen av de statsmedel, som av riksdagen ställts till förfogande för utgifter för försvarsväsendet och de särskilt tillsatta kristidsorganens verksamhet. Riksdagens revisorer hava i sin framställning understrukit önskvärdheten av att en effektiv kontroll snarast möjligt genomföres i fråga om de kostnader, som sammanhånga med samtliga krisåtgärder, i syfte att oriktiga eller mindre lämpliga dispositioner skola kunna snarast tillrättaläggas och onödiga utgifter härigenom undvikas. Revisorerna hava ansett det nödvändigt, att den granskning av krisutgifterna, som i framställningen ifrågasatts, skall ske genom en särskild revisionsnämnd. Denna, som syntes böra omhändertaga ledningen av kontrollen, skulle bestå av ett relativt ringa antal för uppdraget särskilt lämpade personer, bland vilka representanter för riksdagen och dess revision borde finnas.

Nämnden skulle erhålla en så auktoritativ ställning, att den kunde skyndsamt föranstalta om rättelse genom hänvändelse till vederbörande myndigheter eller, därest ändring på denna väg ej kunde åstadkommas, påkalla ingripande från Kungl. Maj:ts sida. Den ifrågasatta revisionsnämndens befogenheter borde icke i större grad inskränkas eller dess verksamhet i detalj bindas, utan den borde få intaga en ställning, som vore fullt självständig och i vissa hänseenden motsvarade den som är utmärkande för statsrevisionen. Nämnden borde till sitt förfogande hava särskilt väl kvalificerad revisionspersonal, som framför allt hade att verkställa stickprovsgranskning, varjämte såväl nämndens ledamöter som revisionspersonalen borde kunna, där så befunnes ändamålsenligt, avlägga besök på olika platser för att taga del av verksamheten i förvaltningshänseende. Överhuvud taget borde nämndens arbete så bedrivas att all sådan sparsamhet med statsmedel iakttages, som vore möjlig att ernå utan eftersättande av de ändamål, som föranlett de av krisen framtvungade åtgärderna.

Jämväl utskottet har vid övervägande av de från riksdagens revisorers sida anförda synpunkterna funnit lämpligt, att omedelbara åtgärder vidtagas för ernående av snabbt verkande kontroll över de utgifter, som direkt föranledas av de utav den rådande krisen framkallade åtgärderna på olika områden. Utskottet ansluter sig till uppfattningen att detta syfte bäst kan tillgodoses genom ett särskilt revisions- och kontrollorgan. Denna särskilda revisionsnämnd bör sammansättas av personer, som ur allmänna, praktiska och affärsrättsliga synpunkter äro särskilt väl skickade att bedöma föreliggande frågor. Såsom riksdagens revisorer påpekat bör antalet ledamöter i nämnden sättas ganska lågt; utskottet har ansett sig kunna räkna med att högst fem ledamöter skola behöva ifrågakomma. Erforderlig revisionspersonal bör stå till nämndens förfogande.

Utskottet är av den uppfattningen att revisionsnämndens verksamhet bör äga samma allmänna inriktning som statsrevisionen. Det är vid sådant förhållande angeläget, att nämnden inom sig kommer att inrymma representanter för riksdagen. Vid sidan av den nya revisionsnämnden har givetvis den allmänna förvaltningsrevisionen att fullgöra sina granskningsuppgifter.

Den nya revisionsnämnden bör i samarbete med de statliga förvaltningsmyndigheterna verka för att de synnerligen betydande belopp, som anvisats för krisåtgärderna, i den praktiska tillämpningen bliva till bästa gagn. Härigenom skulle nämnden enligt utskottets mening utgöra ett verksamt stöd för de ledande förvaltningsmyndigheterna i deras strävan att rationellt bedriva sin verksamhet. Även med beaktande av den ovan angivna allmänna inriktningen av nämndens verksamhet och dess särskilda uppgifter måste givetvis nämndens befogenheter gentemot övriga statsmyndigheter bliva underkastade de begränsningar, som följa av dess ställning såsom ett Kungl. Maj:t underställt organ. I den mån så befinnes nödvändigt, skulle nämnden alltså hava att hos Kungl. Maj:t göra framställning om vidtagande av de åtgärder, den må finna erforderliga.

Härjämte vill utskottet understryka angelägenheten av att revisionsnäm-

den skall kunna bedriva sin verksamhet i fria arbetsformer och således utan att vara bunden av några mera detaljerade föreskrifter. Utskottet förutsätter till slut, att ersättningen för uppdrag att vara ledamot i nämnden så bestämmes, att den möjliggör anlitaandet av de för ändamålet bäst lämpade personerna. Härvid torde såsom ledning kunna tjäna de ersättningsgrunder, som tillämpas för riksdagens revisorer.

De synpunkter, som här framlagts, på frågan om ordnandet av revisionen och kontrollen över krisutgifterna anser utskottet böra i detta sammanhang bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna i propositionen nr 73 angivna grunder för redovisningen vid mobilisering av de till fjärde huvudtiteln hänförliga utgifterna;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela ovan anförda synpunkter beträffande frågan om ordnandet av revisionen och kontrollen över krisutgifterna.

Stockholm den 28 november 1939.

På första särskilda utskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bärg* i Katrineholm, *Velander*, *Eriksson* i Ljusdal, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Berling*, *Andrén*, *Sjödahl*, *Sköldén*, *Andersson* i Rixö, *Ohlin* och *Öman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Olsson* i Gävle, *Anderson* i Norrköping, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Falkenberg, *Andersson* i Löbbo, *Lövgren*, *Persson* i Falla, *Andersson* i Dunker och *Bergvall*.

Bilaga.

Till ordföranden i riksdagens första särskilda utskott.

I egenskap av vice ordförande hos riksdagens innevarande år församlade revisorer får jag härmed i enlighet med revisorerernas denna dag fattade beslut anhålla, att inom första särskilda utskottet måtte beaktas de synpunkter, som i närslutna promemoria blivit anförda, ävensom meddela, att revisorererna framdeles komma att i sin berättelse beröra den i promemorian behandlade frågan, men att de ansett önskvärt att redan nu bringa dessa synpunkter till särskilda utskottets kännedom.

Stockholm den 11 november 1939.

GUSTAF TAMM.

Karl H. Tottie.

P. M.

med iakttagelser från statsrevisorernas sida rörande behovet av granskning av vissa utgifter inom såväl försvarsväsendet som andra statliga verksamhetsområden i anledning av vidtagna krisåtgärder.

Statsrevisorerna hava under sina resor innevarande år besökt förlägningsplatser för militär personal, som fullgör tjänstgöring i anledning av den förstärkta försvarsberedskapen, företagit resor med flottans för neutralitetsskyddet rustade fartyg samt undersökt statens reservförråd av olika förnödenheter ävensom tagit del av vissa myndigheters beredskapsåtgärder i anledning av världskrisen. Därvid hava revisorererna funnit, att det är önskvärt, att en effektiv kontroll snarast möjligt genomföres över de kostnader, som föranledas av samtliga krisåtgärder. Detta bör ske framförallt med tanke på att sådana åtgärder av skilda slag, som kunna finnas vara oriktiga eller må anses mindre lämpliga och ändamålsenliga snarast möjligt kunna tillrättaläggas, så att icke onödiga utgifter åsamkas det allmänna och att följaktligen de synnerligen stora belopp, som av riksdagen beviljats till av krisen påkallade åtgärder verkligen komma till avsedd nytta. Tendenser till ett mindre noggrant iakttagande av kraven på genomförd sparsamhet och förutseende vid medlens förvaltning hava nämligen, enligt vad revisorererna förnummit, i vissa fall kommit till synes, varjämte samarbetet mellan förvaltningsmyndigheterna icke alltid varit på lämpligt sätt ordnat.

För den händelse den allmänna förvaltningsrevisionen eller en för vissa krisorgan anordnad speciell revision skulle helt ombesörja ifrågasvarande upp-

gifter med de befogenheter, som i allmänhet anses falla under vanlig revisionsverksamhet inom statsförvaltningen, torde — såsom fallet var ifråga om neutralitetskostnader och vissa andra motsvarande utgifter under världskriget — gjorda iakttagelser säkerligen komma att så sent bringas till vederbörandes kännedom, att fortsatta utgifter av nämnda art ej kunna undvikas och att önskvärda besparingar därför i praktiken bliva uteslutna. Jämväl statsrevisionen, som icke nu har att granska innevarande budgetårs förvaltning, saknar möjlighet att med nuvarande organisationsformer åstadkomma den komplettering till den allmänna förvaltningsrevisionen, som i åtskilliga hänseenden under senare år kommit att utgöra en av denna revisions särskilda uppgifter. Det torde få anses nödvändigt att den granskning av krisutgifterna, som här ifrågasättes, sker under sådana former, att den revisionsnämnd, som synes böra omhändertaga ledningen av revisionen sammansättes av ett relativt ringa antal för uppdraget särskilt lämpade personer, bland vilka representanter för riksdagen och dess revision böra finnas, samt att nämnden erhåller en så auktoritativ ställning, att den kan skyndsamt meddela anvisningar till vinnande av rättelse genom hänvändelser till vederbörande myndigheter, som hava medelsförvaltningen om hand. För den händelse icke rättelse omedelbart kan vinnas, bör nämnden äga påkalla ingripande från Kungl. Maj:ts sida. Till riksdagens revisorer torde nämnden böra lämna uppgift om åtgärder, som på dess initiativ vidtagits. Det synes icke lämpligt att i större utsträckning inskränka nämndens befogenheter eller i detalj binda dess verksamhet, utan torde nämnden beträffande sitt verksamhetsområde böra få intaga en ställning, som är fullt självständig och som i vissa hänseenden är särskilt utmärkande för statsrevisionen. Härigenom skulle också sistnämnda revisions arbete underlättas.

Beträffande utformningen av den verksamhet som bör utövas av nämnden, torde böra eftersträvas ett snabbt ingripande på effektivt sätt, varvid nämnden bör hava till sitt förfogande särskilt väl kvalificerad revisionspersonal, som har att framför allt verkställa stickprovsgranskning. Nämndens ledamöter och dess revisionspersonal bör, där så kan befinnas ändamålsenligt, avlägga besök på olika platser för att taga del av verksamheten i förvaltningshänseende. Arbetet synes böra så bedrivas, att — förutom reda och likformighet samt ett genomfört samarbete myndigheterna emellan — här eftersträvas all sådan sparsamhet med statsmedlen, som under rådande omständigheter är möjlig att ernå utan eftersättande av de ändamål, som föranlett de av världskrisen framtvingade åtgärderna.